

28 Mart Yerel Seçimleri ve Türkiye'de Siyasetin Geleceği

Birol Akgün*

Giriş

Türk halkı 28 Mart 2004 Pazar günü, demokrasinin sağladığı en temel haklardan birisi olan seçme hakkını kullanarak kendilerini beş yıl yönetecek olan yerel yöneticilerini seçmek üzere sandık başına gitti. Oy kullanma hakkına sahip toplam 43.5 Milyon seçmenden ancak yüzde 76'sının ilgi gösterdiği yerel seçimlerde, köy ve mahalle muhtarları, belediye başkanları ve meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri seçildi. Türk siyasetini yakından izleyenler açısından seçim sonuçları ilk bakışta pek sürpriz olmadı. Ancak, ayrıntılar incelendiğinde, seçmenin Türkiye'de siyasetin işleyişini etkileyecek ve geleceğini belirleyecek çok ince bir ayar yaptığı da gün geçtikçe daha iyi anlaşılacaktır.

Şüphesiz, Türkiye'de yerel seçimlerde ortaya çıkan sonuçların merkezî iktidarı değiştirme gibi hukukî ve siyasî bir sonucu yoktur. Ancak, 1989 yerel seçimlerinden sonra gözlemlendiği gibi, yerel seçimde ciddi oy kaybına uğrayan bir iktidar partisinin ülkeyi yönetme gücü de önemli ölçüde zayıflayabili-

yor. Çünkü ülkenin her yanında aynı anda yapılan seçimler, ülkedeki önemli siyasal aktörlerin toplumsal destekleri konusunda gerçek bir kamuoyu yoklaması işlevi görüyor.

Yerel seçimlerde başarılı olmak, iktidar partisine prestij kazandırırken, muhalefetin başarısı da başta bulunan partinin geleceği için alarm zili gibi kabul edilir. Bu sebeple, özellikle küçük beldelerde yapılan seçimleri kazanmak için iktidar partileri eldeki kamu imkânlarını sonuna kadar kullanır. Yol asfalt çalışmalarına hız vermek, işçi ve memur kadroları ihdas etmek, merkezî fonlardan yararlanarak belediyelere makine ve teçhizat yardımıyla bulunmak en çok başvurulan seçim yatırımı (veya seçim rüşveti) türleridir.

Muhalefet içinse yerel seçimleri kazanmak, seçmen nezdinde gücünü ispat etmenin bir yolu, tabanına güven vermenin bir fırsatı ve yerel düzeyde parti taraftarlarına rant sağlamanın ön koşuludur. Muhalefetin de yerel seçimleri kazanabilmek için başvuracağı farklı taktikleri her zaman vardır. Bunlar arasında, iktidar partisinin uyguladığı politikalardan olumsuz etkilenen kitleleri kendi tarafına mobilize etmek, ideolojik farklılıkları vurgulamak, yatırım ve kadro vaatlerinde

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İİBF. Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

bulunmak yer alır. Son yıllarda özellikle belediye seçimlerinde önem kazanan bir durum ise partilerin ve adayların “dürüstlük” imajıdır. Artan rüşvet ve kayırmacılık haberleri, çevresinde güven duyulan, dürüst olarak bilinen, geçmişte temiz adayların şansını artırmaktadır. Onun için de son yıllarda partiler, ideolojik olarak parti kimliğiyle tam olarak örtüşmeyen ama çevrelerinde sevilen, güven duyulan tanınmış isimleri aday göstermek için özel çaba harcamaktadırlar. Bunlara ilâve olarak bölgesel farklılıklar, adayların etnik ve dinî kökenleri gibi faktörler de, iktidar ve muhalefet partilerinin belediye seçimlerindeki başarı şansını etkilemektedir.

Bu açıklamalar ışığında belediye başkanlığı seçimlerinin kazanılmasında etkili olan faktörleri kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür: 1) Siyasal partilerin o ildeki (veya beldedeki) toplumsal tabanı ve oy potansiyelleri; 2) Belediye başkan adaylarının kişisel nitelikleri ve yerel gruplarla bağlantıları; 3) Beldenin sosyo-kültürel ve etnik yapısı; 4) İktidar ve muhalefet partilerinin seçmeni etkileyebilmek için kullanabileceği seçim taktikleri (seçim rüşvetleri, medyayı kullanma gücü vs). Altı çizilmesi gereken şey, seçimlerin tek bir değişkene bağlı olmadığı, her seçimin kendine özgü farklı dinamikler taşıdığı gerçeğidir.¹

28 Mart Seçimleri Öncesi Siyasî Gelişmeler ve Kamu

28 Mart yerel seçimlerinin genel sonuçlarını değerlendirmeye geçmeden önce seçim öncesi siyasî atmosferi, seçime katılan siyasî partilerin durumu ve seçim atmosferi hakkında kısa bir değerlendirme yapmak, sonuçları anlamak bakımından yararlı olacaktır.

28 Mart yerel seçimleri, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden yaklaşık 17 ay sonra yapıldı. Denilebilir ki, 28 Mart seçimleri aslında 3 Kasım’ın Türk siyasetinde yarattığı büyük depremin bir artçı dalgası gibi algılanmıştır. Açıkçası, yerel seçimler CHP, MHP, DYP ve SP gibi muhalefet partilerinin toplumsal tabanlarını korumayı ve Türk siyasetindeki iddialarını devam ettirip ettiremeyeceklerini; başka bir deyişle siyasette tutunup tutunamayacaklarını göstermesi açısından kritik bir öneme sahipti. İktidar partisi açısından ise, bu seçimler AKP’nin 17 aylık iktidar döneminin ve izlediği politikaların halk tarafından nasıl algılandığına ilişkin bir referandum niteliği taşıyordu.

CHP, 3 Kasım seçimleri sonrasında ana muhalefet görevini üstlenerek, mecliste tek başına iktidar olan AKP karşısında getireceği alternatif politika önerileri ve gündemdeki konular üzerinde yapacağı eleştirilerle Türkiye’de solun artık değiştiğini ve dünyanın yeni gerçeklerini daha iyi kavrayan bir politik vizyona sahip olduğunu seçmene gösterme adına son derece önemli bir şans yakalamıştı. Ancak, bu şans iyi kullanamayan Baykal liderliğindeki CHP, yerel seçimlere girerken Türk soluna uzun dönemdir musallat olan sorunlardan kendini kurtaramayan bir parti görüntüsü veriyordu. İç politikada lâiklik öncelikli bir yaklaşımı benimseyen, “Kemalist – anti-Kemalist ikilemine sıkışmış”², dış politikada statükocu ve neredeyse AB karşıtı bir söyleme sarılmış; Kıbrıs konusunda “hayırcı” cephede konumlanmış bir parti olarak seçimlere giriyordu. “Devlet merkezci ve güvenlik eksenli” bu muhalefet anlayışı³, Türkiye’de değişim, modernleşme ve demokrasi özlemi çeken geniş seçmen ke-

¹ Yerel seçimlerde partilerin başarılarını etkileyen faktörlerle ilgili analitik bir çalışma için bkz. Birol Akgün, “Türkiye’de Belediye Başkanlığı Seçimlerinin Ekonomi Politikası”, *Liberal Düşünce*, Cilt 5, Sayı 20, (Güz 2000), s. 115-120.

² Ahmet İnsel, “CHP Tenceresine Baykal Kapağı”, *Radikal İki*, (04.04.2004).

³ E. Fuat Keyman, “28 Mart ve Demokratik Sol Muhalefet”, *Radikal İki*, (04.04.2004).

simleri yerine, genel seçmen kitlesi içindeki sayıları çok sınırlı olan devlet seçkinleri ile yaşam tarzı ve ideoloji olarak lâikliği öncelleyen dar bir sosyal tabana hitap etmekteydi. Özetle CHP, seçim öncesinde sergilediği politik duruşla, yeni fikirler ve yeni politik söylemler üretmek yerine, devletçi-sol bir söylemle kendi geleneksel seçkinci yaklaşımını sürdürmeyi tercih etmişti. Sivil ve demokratik bir duruş yerine devletçi reflekslere dayalı muhalefet anlayışı, seçim öncesi yapılan anketlere CHP oylarında “düşüş” olarak yansımaktaydı.

Saadet Partisi dışındaki sağ partilerde ise, 3 Kasım sonrasında ciddi bir iç hesaplaşma yaşanmıştı. DYP, partisine 1991’den beri sürekli oy kaybettiren ve 2002’de baraj altına düşüren lider Tansu Çiller yerine, 28 Mart seçimlerine yeni lideri Mehmet Ağar’la giriyordu. Ağar’ın politik program ve ideoloji olarak değilse bile, bir lider olarak daha toparlayıcı olması, eski DYP’lileri partiye davet etmesi ve seçim öncesinde Anadolu illerini adım adım dolaşması, bu partinin en azından siyasal erişimini durdurmuş görünüyordu. Bununla birlikte, seçim öncesi süreçte DYP, seçmen gözünde bir çekim merkezi hâline de gelememişti.

MHP de kendi içinde ciddi bir liderlik yarışı yaşamasına rağmen, Devlet Bahçeli parti içindeki güçlü konumunu korumuştur. Partinin meclis dışında kalması sebebiyle hayal kırıklığı yaşayan parti tabanını bir arada tutabilmek için, partinin zaman zaman geleneksel sert ideolojik söylemlere geri döndüğü gözlenmişti. Bahçeli’nin partinin iktidar olduğu dönemdeki toplantılarda pek kullanmadığı Bozkurt sembollerini sıkça kullanmaya başlaması, partiye yakın ülkü ocaklarının İşçi Partisi’yle birlikte Kızıl Elma koalisyonu adıyla bilinen yeni bir cephe kurması ve zaman zaman Avrupa Birliği taraftarlarına kar-

şı sert bir üslup kullanılması bu çerçevede değerlendirilmekteydi.

Seçim atmosferine girilirken, Kıbrıs gibi Türk halkının milliyetçi reflekslerini harekete geçiren son derece duyarlı olduğu bir konuda, Annan Plânının taraflarca müzakereye başlanması ve Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın Türkiye’ye yaptığı ziyaretler, MHP’nin sözcülüğünü yaptığı milliyetçi söylem için son derece uygun bir politik konjonktür sağlıyordu.

Benzer şekilde, AKP iktidara geldikten sonra geleneksel millî görüşü çizgisine geri dönen ve IMF politikaları ile Avrupa Birliği ve Kıbrıs konularında sert bir muhalefet dili kullanan Saadet Partisi de, 3 Kasım’da AKP’ye kaptırdığı tabanını kısmen kendi yönüne doğru çekmeye başlamıştı. Öte yandan Saadet’li belediyelerin geleneksel belediyeçilik hizmetinde başarılı olduğu şeklindeki söylem de bazı illerdeki seçmenler nezdinde bu partiyi çekici hâle getirmişti. Tam da seçime giderken geleneksel lideri Necmettin Erbakan’ın mahkum edilmesi ve dolayısıyla parti başkanlığını bırakmak zorunda kalması, kendi tabanında bir mağduriyet hissi de doğurmuştu.

Bu partiler dışında, özellikle sol seçmenler için ciddi bir alternatif oluşturacak tek oluşum, ana iskeletini Güneydoğu illerinde güçlü olan DEHAP’ın oluşturduğu ve Murat Karayalçın’ın liderliğini yaptığı SHP listesi altında seçime katılan Demokratik Güçler Birliği görünüyordu. 3 Kasım’da yüzde 7 oy alarak sürpriz yapan Genç Parti’nin seçmen nezdindeki imajı ise, parti lideri Cem Uzan ve şirketlerine yönelik başlatılan yargılama sürecinden dolayı ciddi biçimde sarsılmıştı.

Ancak, belirtmek gerekir ki, 2004 seçimleri seçmence daha çok iktidar partisi eksenli bir seçim olarak algılandı ve diğer partiler de seçim propaganda ve taktiklerini AKP’ye göre

düzenlediler. Çünkü, yukarıda da belirtildiği gibi, 28 Mart seçimleri aslında bir yerel seçim olmasına rağmen AKP'nin 17 aylık icratları ve geliştirmeye çalıştığı muhafazakâr demokrat parti kimliğinin seçmenlerce onanması anlamında âdeta bir plebisit gibi algılanmaktaydı (Sarıbay, 2004). Gerçekten de her seçim, her ciddi siyasî parti için önemlidir. Ancak, kanaatimizce, bu seçimler daha çok 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde ilk kez seçimlere girmesine rağmen oyların yüzde 34'ünü alarak TBMM'de tek başına Anayasa'yı değiştirecek sayısal çoğunluğu elde eden AKP için önem taşıyordu. Çünkü yerel seçimler, AKP'nin katılacağı ikinci seçimdi ve partinin iktidara gelişinden 17 ay sonra yapılması sebebiyle de âdeta seçmenin iktidar partisinin performansı hakkındaki genel değerlendirmesini yansıtacak bir referandum olma niteliği taşıyordu. Bu sebeple seçimlerde AKP'nin sergileyeceği başarı veya başarısızlığın Türk demokrasisi üzerinde AKP'yi de aşan sonuçları ve etkileri olacağı biliniyordu. Bu çerçevede özellikle, AKP'yle ilgili meşruluk tartışmaları devam ediyor ve darbe söylentileri gündeme getiriliyordu. Seçimlerde AKP oylarının olağanüstü şekilde artarak, örneğin yüzde 60'lara ulaşması durumunda, Türkiye'nin yeni bir rejim kriziyle karşı karşıya kalabileceği konuşuluyordu.

İşin ilginç yanı, son haftaya girerken çok bilinen ve güven duyulan bir seçim uzmanınca yapılan bir kamuoyu yoklaması da AKP'nin İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerde oy oranının yüzde 60'lara ulaştığını gösteriyordu. NTV gibi çok izlenen bir haber kanalında canlı yayında uzmanların da katıldığı bir programda açıklanan ve izleyen günlerde başka kanallarda da çok tartışılan bu sonuçlar, âdeta erken alınmış seçim sonuçları olarak algılanıyordu. Tek başına bu anketin seçmenlerin tercihlerini nasıl etkilediği bir yana bırakılabilir; ama aynı gün-

lerde yayınlanan başka anket sonuçları da esasen seçimlerde iki partinin yarışmakta olduğunu ortaya koyuyordu. Tablo 1'de sunulduğu üzere, seçim öncesi yapılan başka anketler de AKP'yi sürekli olarak büyük bir farkla birinci, CHP'yi de ikinci olarak gösteriyordu.

Tablo 1: Seçim Öncesi Anket Tahminleri ve Sonuçlar (İl Genel Meclisi, %)

Partiler	A&G	ANAR	Pollmark	Seçim Sonucu
AKP	49,1	45,2	51,3	41,6
CHP	19,1	23,0	18,2	18,2
MHP	8,3	6,4	5,5	10,4
DYP	7,1	6,6	6,5	9,9
SHP	5,7	6,2	4,1	5,1
GP	1,7	5,3	5,4	2,6
SP	3,7	-	-	4,1
ANAP	2,1	-	-	2,5
DSP	1,2	-	-	2,1
Diğer	2,0	7,3	9	3,5

Notlar: A&G sonuçları 26.03.2004 tarihli *Radikal*'den; ANAR sonuçları 26.03.2004 tarihli *Yeni Şafak*'tan; Pollmark sonuçları ise 22.03.2004 tarihli *DB Tercüman*'dan; Seçim sonuçları ise 01.04.2004 tarihli *Radikal*'den alınmıştır.

Propaganda sürecinde meydanlarda en çok görünen parti de yine AKP idi. Belediye başkan adaylarının teşkilat yöneticileri ve parti delegelerinin katılacağı bir ön yoklama ile belirleneceğini duyuran AKP'de yarış çok hızlı ve sert geçiyordu. Delegelere kendilerini tanıtmak isteyen onlarca aday, her şehrin farklı yerlerini, altında AKP ambleminin bulunduğu kendi resimleri ve seçim vaatleri yazılı afişleriyle donatmışlardı. Seçimlerden iki ay öncesinde Türkiye'yi hiç tanımayan bir yabancı İstanbul ya da Ankara'ya gelmiş olsaydı, ülkede "ampül" partisi dışında bir partinin, Tayyip Erdoğan dışında bir liderin olmadığı hissine kapılabilirdi. İşin gerçeği, iktidar olmanın avantajını iyi kullanan AKP, seçim öncesinde toplumda erken bir psikolojik üstünlük sağlamış gözüküyordu.

Yüksek oy beklentisi AKP önderliğini zaman zaman tedirgin ediyor, bu yüzden de parti liderliği bir ikilem yaşıyordu. Dışişleri bakanı Abdullah Gül'ün bir demecinde, "seçmen bizi tercih ediyorsa, onlara diyecek bir şeyimiz yok" şeklindeki, âdeta apolojetik bir ifade kullanması parti liderliğinin bu konudaki hâletiruhiyetini yansıtmaya bakımdan oldukça ilginçti. Başbakan Erdoğan'ın seçimler için başarı hedefini "2002 genel seçimlerinde aldıkları oy oranının bir puan üstü" olarak açıklamasına rağmen, aslında AKP liderliği için 28 Mart seçimlerindeki hedef, parlâmentodaki temsil oranı olan yüzde 65'lik oy oranına olabildiğince yaklaşmak; ama hiç değilse, yüzde 50'yi aşmaktı.

Yüksek oy almak iki sebepten dolayı önemliydi: Öncelikle, elbette, AKP anlayışını ülke genelinde yaygınlaştırmak için mümkün olduğunca çok sayıda belediyeyi kazanmak gerekmektedir. Ancak, Tayyip Erdoğan için bundan daha önemli olan şey, iktidarın toplumsal desteğini bu seçimlerde en azından yüzde 50'lilere yükselterek, hükümetin siyasî meşruluk temelini güçlendirmektir. Böylece hükümet, başta demokrasi, özgürlükler, AB ve Kıbrıs olmak üzere, oldukça kritik konularda atmayı plânladığı adımlar konusunda siyasî ve moral üstünlük elde etmek istiyordu. Ve nihayet bu seçimler, girdiği ilk seçimde iktidara gelen ve henüz tam anlamıyla ortak bir parti kimliği inşa edemeyen (kurumsallaşamayan) AKP'nin, kendi tabanını eğitmesi ve kaynaştırması bakımından da önemli bir siyasal tecrübe olacak, böylece parti merkez sağda tek adres hâline gelecekti.

Seçim Sonuçları

Seçimlerin incelenmeye değer ilk sonucu, seçime katılım oranlarının diğer seçim dönemlerine göre nispeten düşük kalmasıdır. Yerel seçimlerin basında da çok tartışılan bu yönü üzerinde kısa bir değerlendirme yapılması

yerinde olacaktır. 28 Mart 2004 yerel seçimlerinde yaklaşık 43.5 milyon kayıtlı seçmenden 10.3 milyonunun sandık başına gitmesi oldukça anlamlıdır ve bu rakam son yirmi yılın en düşük katılım oranını göstermesi bakımından da önemlidir. Yalnız burada iki noktanın altı çizilmelidir. Birincisi, belirtmek gerekir ki, katılım oranının düşük olması siyaset bilimi açısından incelenmesi gereken bir olay olmakla birlikte, bu durum seçimler sonucunda seçilerek iş başına gelen belediye başkanları ve seçime katılan partilerin elde ettikleri oy yüzdeleri bakımından her hangi bir meşruluk sorunu doğurmaz. İkincisi, katılım oranının düşük olması sadece bize özgü bir olay değildir. Çağdaş Batı demokrasilerinin pek çoğundaki katılım oranlarıyla karşılaştırıldığında, bizim ülkemizdeki katılım oranlarının yine de yüksek olduğu görülecektir. Örneğin ABD'deki katılım oranları yüzde 50-55 civarında kalmaktadır.

28 Mart 2004 seçimlerinde ülkemizde katılımın düşük olmasını nasıl açıklayabiliriz? Öncelikle belirtmek gerekir ki, Türkiye'de yerel seçimlere katılım oranları, genel seçimlere göre her zaman daha düşük olmuştur. Dolayısıyla, 2002 genel seçimlerinde yüzde 79 olan katılımın 3 puanlık bir düşüşle 2004'te yüzde 76'ya gerilemiş olmasında olağanüstü bir durum yoktur. Kanaatimizce, seçim öncesi anketlerde AKP'nin oy oranının çok yüksek gösterilmesi, bazı seçmenleri (özellikle de AKP seçmenini) iktidar partisinin nasıl olsa kazanacağı varsayımıyla sandığa gitmekten vazgeçirmiş olabilir. Bazıları ise CHP'nin son bir yılda benimsediği siyaset anlayışının, sol seçmeni sandığa götürmeye yetecek motivasyonu yaratmadığını ve bunun da hem katılım oranını hem de genel sol oyları düşürdüğünü söylemektedir.⁴ Benzer bir durum, 2002 seçimlerin-

⁴ Bkz. Ahmet İnsel, "CHP Tenceresine Baykal Kapağı", *Radikal İki*, (04.04.2004).

den sonra başlayan GP'ye yönelik hukukî süreç sebebiyle partisine yabancılaşan GP seçmeni için de iddia edilebilir.

Tablo 2: İl Genel Meclisi Seçimlerinde Siyasal Katılma (1984-2004)

2004 Seçimlerinde Siyasal Katılma		1980 Sonrası Yapılan Yerel Seçimler ve Katılım Oranları (%)	
Seçmen sayısı	43.557.977	1984	91,1
Kullanılan oy	33.163.548	1989	81,5
Geçerli oy	32.162.207	1994	92,2
Oy kullanmayanlar	10.394.449	1999	86,9
Katılma Oranı	76,1	2004	76,1

Kaynak: www.ntv.com.tr (31.03.2004).

Seçim sonuçlarının İktidar ve Muhalefet Partileri Açısından Değerlendirilmesi

Seçim sonuçları açısından söylenecek ilk şey, seçmenlerin oylarını her partiye seçimlerde kendilerinin başarıyla çıktığını iddia edebilme imkânını verecek şekilde dağıtmış olduğu gerçeğidir. Herkesin bir hesabı vardı, ama seçmenin de bir sağduyusu vardı ve bu sağduyu herkesi memnun etme şeklinde tezahür etti. Gerçekten de 1999 yerel seçimlerine katılan partilerin neredeyse tamamı 2004 seçimlerinde oylarını artırmış gözüküyor. Hatta pek çok partinin 2002 genel seçimlerine göre de 2004'te bir çeşit başarı elde ettiği bir gerçektir (Bkz. Tablo 3).

AKP ilk kez girdiği yerel seçimlerde en yüksek oyu alan parti oldu. Türkiye genelinde il genel meclisi ve belediye başkanlığı seçimlerinde yaklaşık olarak yüzde 42'lik bir oya ulaştı, ki bu oy oranı en yakın rakibi olan CHP'nin oy oranının iki katından daha fazladır. Böylece AKP, 3 Kasım 2002'ye göre 8 puanlık bir oy artışı (ya da 2 milyonluk yeni oy) sağlamış oluyor, ama yüzde 50'lere de ulaşamıyordu. Bu sonuca göre, 12'si büyükşehir, 46'sı il merkezi, 468'si ilçe merkezi ve 1247'si de belde olmak üzere toplam 1773 belediye başkanlığını ele ge-

çirmiş oluyordu (Bkz. Tablo 4). Bu sayı bütün belediyelerin yaklaşık yüzde 56'sına karşılık gelmektedir, ki bu oran da Türkiye'de 1963 yılından bu yana yapılan tüm yerel seçimlerde tek bir partinin ülke genelinde kazandığı en yüksek sayıda belediyeyi temsil etmekte olup, AKP'nin bu konuda yeni bir rekor kırdığını göstermektedir. Eski rekorlar 1968'de yüzde 54'le AP'ye ve 1984'te yüzde 51'le ANAP'a aittir.⁵ Duruma nüfus açısından bakıldığında ise, AKP'li başkanlarca yönetilecek belediyelerde yaşayanların Türkiye nüfusunun çok büyük bir bölümünü oluşturduğu görülecektir.

Seçim haritasına bakıldığında, Anadolu'nun neredeyse tamamı tek bir renge bürünmüş gibidir. AKP'nin kazandığı il merkezi belediyeler şunlardır. Adana, Adıyaman, Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara, Aydın, Antalya, Kars, Kırşehir, Rize, Samsun, Konya, Nevşehir, Bilecik, Bingöl, Çankırı, Çorum, Denizli, Gaziantep, Hatay, Isparta, Giresun, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Burdur, Bursa, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Kütahya, Tekirdağ, Sivas, Şanlıurfa, Uşak, Van, Yozgat, Zonguldak, Kırıkkale, Karaman, Karabük, Kilis, Osmaniye, Düzce, Aksaray, Bayburt, Erzincan, Yalova, Erzurum, İstanbul, Kayseri, Kocaeli (İzmit), Muş, Sakarya, Tokat, Sinop, Siirt. Görüldüğü gibi iktidar partisi hem ülkenin hemen her yerinde yaygın bir seçmen desteğine ulaşmıştır, hem de sembolik olarak solun kalesi sayılan Antalya ve Gaziantep gibi Büyükşehirler ile HADEP'e rağmen Ağrı, Siirt, Bingöl ve Van'da belediye başkanlıklarını kazanarak seçmen tabanını sosyolojik anlamda da genişletebilmiştir. AKP, iç Anadolu'da oy oranını yüzde 50'lerin üzerine taşırken, batı illerinde yüzde 43'

⁵ Türkiye'de geçmiş yıllarda yapılan yerel seçimlerle ilgili istatistikî bilgiler ve seçim süreçlerinin analizi için bkz. Oya Çiftçi, *Yerel Seçimler Panoraması*, Ankara: TODAİE Yayınları, 2001.

lere ulaşmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ise oy oranı yüzde 37 civarındadır. Bu sonuçlar, AKP'nin artık tam anlamıyla merkez sağda bir Türkiye partisi olduğu imajını güçlendirmektedir.

Tablo 3: 28 Mart 2004 İl Genel Meclisi Seçim Sonuçlarıyla 3 Kasım 2002 Milletvekili Seçimlerinin Karşılaştırılması

Partiler	2002 Milletvekili Seçimleri		2004 İl Genel Meclisi Seçimleri		2004 Belediye Başkanlığı Seçimleri	
	Aldığı Oy	Oy %	Aldığı Oy	Oy %	Aldığı Oy	Oy %
AKP	10.811.230	34,4	13.402.663	41,6	14.304.752	42,0
CHP	6.088.643	19,3	5.874.052	18,2	7.318.610	21,5
MHP	2.618.466	8,3	3.354.070	10,4	2.935.039	8,6
DYP	2.999.844	9,5	3.207.990	9,9	2.771.641	8,1
DEHAP/ SHP	1.928.891	6,1	1.657.971	5,1	2.011.559	5,9
GP	2.278.240	7,2	837.085	2,6	874.535	2,6
YTP	360.952	1,1	79.301	0,2	60051	0,2
DSP	381.636	1,2	679.616	2,1	696.253	2,0
ANAP	1.600.316	5,0	807.629	2,5	782.923	2,3
SP	779.891	2,4	1.292.818	4,0	1.549.279	4,6
TKP	59.257	0,1	85.096	0,2	39.332	0,1

Peki AKP bu sonuçla seçimlerde hedeflediği amaçlarına ne kadar ulaşabildi? Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, 28 Mart yerel seçimlerinde elde ettiği yüzde 42'lik oy oranının iktidar partisi için gerçekten bir başarı olup olmadığı tartışmaları devam etmektedir. Bazıları, oy oranı ve kazanılan belediye başkanlığı sayısı bakımından sonuçları bir rekor olarak görürken, diğer bazıları ise oy oranının seçim öncesi anketlerde gösterildiği kadar yüksek olmadığı gerekçesiyle AKP'nin başarısını küçümseme yoluna gitmektedirler. Bu sonuçlardan duyulan buruk memnuniyet, seçim gecesi AKP genel merkezinden canlı yayın yapan TV ekranlarına sessiz kalabalıklar olarak yansıyor; 3 Kasım 2002 akşamı yaşanan coşkulu ve heyecanlı kutlamalar göze çarpmıyordu.

Rakipleriyle açık ara farka rağmen, AKP'nin neden hâlâ başarılı olup olmadığı tartışılmaktadır? Kanaatimizce bunun en büyük se-

bebi seçim öncesinde toplumda yaratılan yüksek oy beklentisidir. Yukarıda da değinildiği gibi, hem AKP sözcülerinin farklı zamanlarda yaptıkları açıklamalar, hem de TV ekranlarında yayınlanan değişik anket sonuçları AKP'nin en az yüzde 50'liler civarında bir oy alacağı beklentisini doğurmuştur. Bu oy oranına ulaşamamış olması ise, seçimlerde AKP'nin yeterince başarılı olamadığı

şeklindeki yorumlamalara sebep olmuştur. Başbakan Erdoğan'ın seçim sonrasındaki "Kıbrıs bizim yüzde 6'lık oyumuza mal oldu" şeklindeki beyanı, benzer bir hayal kırıklığının AKP liderliğinde de bulunduğu açık bir ifadesidir.

Gerçekte ise, 28 Mart yerel seçimlerinin sonucu Türk siyasetini yakından izleyenler için sürpriz olmamıştır. Seçimlerin AKP tarafından kazanılacağı kesine yakin şekilde önceden biliniyordu.

Bilinmeyen şey, bu başarının büyüklüğüydü. Gerçekten de, Türk seçmeni, beklenildiği üzere, 1984'te olduğu gibi 28 Mart'ta oyunu istikrardan yana kullanmıştır. Tek başına iktidar olan ve önünde 3,5 yıllık bir süre bulunan AKP'nin 3 Kasım'dan bu yana izlediği ılımlı, esnek ve uzlaşmacı politika; dış politikada inisiyatif alabilen tutumu; tek haneye düşen enflasyon rakamları; genel anlamda ekonomideki olumlu gidişat ve nihayet Tayyip Erdoğan'ın liderlik özellikleri 28 Mart'ta seçmenlerin AKP'ye yönelmesinin ana sebepleri olarak sayılabilir. Sandıktan çıkan sonuç, yaratılan yüksek beklentiler sebebiyle bazılarını memnun etmese de, yüzde 42'lik oy desteği Türk seçmenin hükümete olan güveninin ve gelecekle ilgili olumlu beklentilerinin devam ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Tartışma götürmez bir diğer gerçek de, Vergin'in de vurguladığı üzere, artık

AKP'nin seçmen gözünde ve Türk siyasal sisteminde meşruluğunu pekiştirmiş olmasıdır.⁶

Tablo 4: 28 Mart 2004 Seçimlerinde Partilerin Kazandığı Belediye Başkanlığı Sayıları

	Büyük Şehir	İl Merkezi	İlçe Merkezi	Belde	Toplam
AKP	12	46	468	1247	1773
CHP	2	7	125	334	468
MHP	0	4	70	168	242
DYP	0	1	88	297	386
SP	0	1	12	51	64
ANAP	0	0	27	76	103
DSP	1	2	5	24	32
BBP	0	0	3	7	10
GP	0	0	3	10	13
Bağımsızlar	0	1	17	35	53
Diğer Partiler	0	0	1	8	9

Kaynak: www.ntv.com.tr (30.04.2004)

Oy oranının beklenilenin altında kalmasında ise, seçim öncesi hızlanan Kıbrıs görüşmelerinin ve hükümetin AB konusunda attığı bazı adımların, AKP'nin potansiyel seçmen tabanı olan milliyetçi ve muhafazakâr kitlelerde yarattığı tedirginliğin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim benzer sosyolojik tabana hitap eden MHP, DYP ve SP gibi sağ partilerin oylarında gözlenen nispi oy artışlarının arkasında da muhtemelen bu hassasiyetler yatmaktadır. Her hâlükârda, AKP'nin bu oy miktarının 2007 seçimlerine kadar nasıl değişeceği, iktidarın gelecek yıllarda her alanda sergileyeceği performansa; özellikle de Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin izleyeceği seyre bağlı olacaktır.

Seçim sonuçlarının en çok huzursuzluk yarattığı parti şüphesiz CHP olmuştur. CHP il genel meclisi sonuçlarına göre, oyların yüzde 18,2'sini alarak seçimden ikinci parti olarak çıkmış ve bu sonuçla da iki Büyükşehir (İzmir, İçel) ile yedi il belediyesinde (Trab-

zon, Kırklareli, Artvin, Çanakkale, Edirne, Muğla) seçimleri kazanabilmiştir. Genel olarak ise 468 belediye başkanlığı kazanmıştır, ki bu da tüm belediyelerin sayısal olarak yüzde 14'üne karşılık gelmektedir. CHP bu

sonuçla, muhalefette olmasına rağmen oy oranı olarak 2004 seçimlerine göre 1 puanlık da olsa bir düşüş yaşamış; bu da parti örgütünde CHP liderliğine yönelik eleştirilerin artmasına sebep olmuştur. Hatta liderlik kadrosundan bazı önemli kişiler (Kemal Derviş gibi) parti yönetiminden istifa etmiş; önemli sayıda milletvekili de parti içinde Genel Başkan Deniz Baykal'a karşı yeni bir muhalefet hareketi başlatarak olağanüstü bir kurultay toplanması çağrısını dile getirmişlerdir.

Deniz Baykal ise, CHP'nin son yerel seçimlerden bugüne kadar oylarını yüzde 8 civarında artırdığını; milletvekilliği seçimleriyle yerel seçimler arasındaki oy oranının karşılaştırılmasının hiçbir gerekliliği bulunmadığını; zaten oy oranındaki 1 puanlık düşüşün de partinin oy tabanında ciddi daralma anlamı taşımadığını söyleyerek parti örgütünü teselli etmeye çalışmıştır.

CHP için seçim sonuçları başarısızlık olarak mı okunmalıdır? Aslında Türkiye'de seçmen tabanı olarak sadece CHP'de değil; genel anlamda sol oylarda bir daralma olduğunu söylemek daha doğru olur. Son seçimlerle birlikte CHP, DSP ve YTP gibi merkez sol partilerin toplam oyları yüzde 21'e gerilemiştir. Oysaki son yarım asırda bu oran ortalama olarak yüzde 30'lar düzeyinde seyretmiştir. Bunu nasıl açıklayabiliriz?

Öncelikle, sosyolojik araştırmalar, 1990'larda Türk seçmenin değerler sisteminde sağa doğru bir kayış olduğunu tespit etmektedir. Kalaycıoğlu'nun da altını çizdiği gibi, Türkiye'deki ideolojik yelpazedeki bu sağa kayış sebebiyle "düşünce iklimimiz daha milliyetçi, daha din etrafında kendini tanımlayan

⁶ Nur Vergin, "Siyaset İle Sosyolojinin Buluştuğu Nokta", *Türkiye Günlüğü*, Sayı 76, s.5-9.

bir muhafazakârlığa doğru döndü.”⁷ Dolayısıyla, geleneksel olarak, yüzde 35-65 olan sol-sağ seçmen dağılımı, 1990’larda 30-70; 2000’li yıllarda da 25-75 hâlini almış gözüküyor. Siyaset bilimi açısından bakıldığında, CHP için rasyonel olan şey, oy tabanını genişletmek için, Avrupa solunun yaptığı gibi, sağın bazı söylemlerini parti programına adapte ederek ideolojik pozisyonunu sağa doğru kaydırmak olmalıydı. Ancak, tarihî misyonu halkı dönüştürmek olan CHP’nin, halkın değerlerini izleyebilmesi de mümkün değildi. Bir ara baraj altından kurtulma güdüsüyle Anadolu Solu söylemi geliştirildiyse de, parti elitlerinin ve örgütünün bu söylemi dahi hazmedememesinin, son bir yılda partiyi devletçi ve statükocu bir çizgiye çektiği gözlandı. Oysa gerek yetişmiş insan gücü potansiyeli, gerekse kurumsal birikimiyle, CHP, kritik konularda demokratik ve sivil bir duruş sergileyerek; krizlerden olumsuz etkilenen alt gelir gruplarının toplumsal sözcülüğünü üstlenerek, onların sorunlarına yönelik sosyal demokrat çözümler üreterek oy tabanını kolayca genişletebilirdi. Böylece güçlenen bir CHP, istikrarlı bir demokrasi için elzem sayılan güçlü bir merkez sağ ve güçlü bir merkez sol partinin hâkim olduğu iki partili bir demokrasinin doğuşuna ciddi katkılar sağlayabilirdi.

Ancak, son YÖK yasası tartışmasında görüldüğü gibi, sağdan gelecek her reform önerisini bir rejim ve meşruluk krizine dönüştürerek siyaseti kilitleme ve açılımları engelleme politikası, ortalama siyasal değerler manzumesi daha sağa kaymış Türk seçmeni nezdinde CHP’yi giderek marjinalleşen; marjinalleştikçe de radikalleşen ve statükoya ve onun koruyucusu olan güçlere daha sıkı sarılma gereği hisseden bir parti konumuna

itmektedir. Parti içinde başlayan muhalefetin Avrupa Birliği perspektifinde parti programını yeniden tartışmaya açması beklenmelidir. Aksi hâlde, mevcut şartlarda partinin oy tabanının giderek daralması kaçınılmaz olacaktır.

Diğer siyasal partiler açısından da seçimlerin ilginç sonuçlar doğurduğu gözlenmektedir. Bunların başında MHP oylarındaki kısmî tırmanış ve DYP oylarındaki hafif kıpırdanma gelmektedir. 1999 seçimlerinde % 18 oy alan, ama 2004 seçimlerinde baraj altında kalarak siyasî şoka uğrayan MHP, seçim sonrasında kendi içinde bir iç hesaplaşma yaşamış; büyük kongrede ise sadakat bağı değişim çizgisine galebe çalarak Devlet Bahçeli yeniden lider seçilmiştir. Ancak aradan geçen 17 ayda parti de kendi içinde bir öz eleştiri yapma fırsatı bulmuş; teşkilâtlar yenilenmiş ve partinin iktidar döneminde izlediği politikalar hakkında parti tabanı bilgilendirilmiştir. Hatta 2004 seçimleri öncesinde parti tabanına ve sempatanlarına iktidarları döneminde gösterilen ilgisizlikten dolayı özür mektupları gönderilerek, küskün seçmenlerin gönlü yeniden kazanılmaya çalışılmıştır.⁸

⁸ 28 Mart seçimleri öncesinde bazı MHP il teşkilâtlarınca bastırılıp parti üyelerine ve sempatanlarına dağıtılan ve “Ülkücüye Mektup” diye başlayan bir mektup MHP’nin eski seçmenini kazanmak için bu konuda özel bir gayreti olduğunu belgelemektedir. Mektupta “MHP olarak 57. hükümette bulunduğumuz sırada milletimiz için yaptıklarımızı anlatamadık” denildikten sonra. “Kısaca sizleri kırdık, üzdük, hatta küstürdük. Bu şartlarda özveri ile çalışmanızı sağlayamadık ve milletimizi, din bir araçtır diyen, parti menfaatini ve çıkarını millet ve devletten öne çıkararak, milletin millî kimliğini değiştirmek isteyen, cami kelimesi yerine “ibadethane” kelimesini koyan, misyonerliği cesaretlendiren, azınlık vakıflarını güçlendiren, federatif bir cumhuriyet için adım atan, AB sevdası uğruna Kıbrıs’tan ve Kıbrıs Türklüğü’nden vazgeçebileceğini ima eden, Kuveyt Irak’ta Türkmen’e arka çıkmadığı gibi, askerlerimizin başına çuval geçirilmesine bile göz yuman bir partiye ve onun AB sevdalısı kadrolarına emanet ettik. Bugün milletimiz ve devletimiz için bütün bunları önlemek zamanının geldiğini gördük” denildikten sonra, bütün bunları önlemek için 28 Mart’ın bir şans ve hatta bir “son şans” olabileceğine dikkat çekilmektedir.

⁷ Bu konuda seçimlerden hemen sonra Ersin Kalaycıoğlu ile yapılan röportaj için bkz. “Seçmen İstikrardan Yana Oy Kullandı”, www.ntv.com.tr (30.03. 2004).

Eski seçmenlerini siyasî rehabilitasyona tâbi tutarak yeniden kazanmaya yönelik bu taktik, tam da iç ve dış politik gündemin MHP'nin dillendirdiği konuları (Avrupa Birliği, Kıbrıs görüşmeleri, anadilde yayın tartışmaları) ön plâna çıkarmasının sağladığı yardımla, 28 Mart'ta MHP oylarını yüzde 10'un üzerine taşımıştır. Bu oyla üçüncü parti olan MHP dört il merkezi (Kastamonu, Niğde, Gümüşhane, Iğdır) dahil olmak üzere toplam 242 belediye kazanmıştır. Bu sonuçlar MHP'nin geleceği açısından cesaret vericidir; çünkü gittikçe eriyeceği söylenen parti oyunu azda olsa artırarak siyasetteki iddiasını devam ettirecek heyecanı yeniden yakalamış; AKP'nin milliyetçi-muhafazakâr seçmen için tek seçenek olmayacağını göstermiştir.

Benzer bir sonuç DYP için de geçerlidir. Tansu Çiller liderliğinde 1991'den bu yana sürekli oy kaybeden DYP yeni lideri Mehmet Ağar'la girdiği ilk seçimde bu kez çok küçük de olsa bir yükseliş yaşamıştır. ANAP'ın oylarının % 2,5'lara düştüğü bir seçimde, DYP'nin özellikle kırsal alandan topladığı oylarla % 10 barajını zorlaması hem parti tabanına bir moral olmuş hem de merkez sağda AKP'nin alternatifsiz olmadığını göstermiştir.

Burada seçim sonrası ortaya atılan bir iddianın değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Acaba MHP ve DYP'nin yükselişi Genç Parti'nin oylarının bu partilere kaymasından mı kaynaklanmıştır? Bu soruya cevap bulmak için iller düzeyinde partilerin 2002 Milletvekiliği seçimlerinde aldıkları oylar ile 2004 il genel meclisinde aldıkları oylar ve oy değişimleri arasındaki korelasyonların incelenmesi gereklidir. Bizim yaptığımız incelemede MHP'nin oyundaki değişim ile GP'nin oylarındaki değişim arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna karşın, MHP oylarındaki değişim ile AKP oylarındaki değişim arasında negatif yönde bir anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.535$). fakat, MHP'nin 2004

oyları ile AKP'nin 2004 oyları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = .369$). Bu veriler bize, MHP'nin yükselişinin GP'nin oylarındaki düşüşünden kaynaklanmadığını; buna karşın MHP'nin 2002'de AKP'ye kattığı oylarının bir kısmını yeniden kendisine çekmeyi başardığını ve aslında AKP ile MHP'nin ortak bir sosyolojik oy tabanına sahip olduğunu göstermektedir.

Peki GP oyları nereye gitmiş olabilir? Coğrafi olarak bakıldığında Genç Parti oyları daha çok DSP'nin oylarıyla aynı bölgelere tekabül etmektedir. Nitekim GP ve DSP'nin iller düzeyindeki 2002 oyları arasındaki korelasyonun yüksek olduğu ($r = .391$) gözlenmektedir. Buna karşın 2004 seçimlerindeki GP'nin oy değişimleri arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olması ($r = -.738$) bazı eski DSP'lilerin de yuvaya döndüğüne işaret etmektedir. GP'nin oylarındaki değişim ile DYP oyları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

İncelememizin en ilginç bulgusu ise GP oylarıyla SP oyları arasındaki ilişkidir. Genç Parti 2002'de İzmir gibi kalkınmış batı illeri ile özellikle Trakya'dan oy almıştı. Saadet Partisi ise geleneksel olarak İç ve Doğu Anadolu'da daha güçlüdür. Bu sebeple iller düzeyinde seçim sonuçları ilişkilendirildiğinde GP ile SP'nin 2002 oyları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($r = -.293$) ortaya çıkmaktadır. Bu da her iki partinin oy tabanında bölgesel düzeydeki farklılığı ifade eder. Oysa ki, GP ve SP'nin 2002'ye göre iller düzeyindeki oy değişimindeki karşılıklı ilişki incelendiğinde, ilişki tersine dönmekte ve ilişkinin boyutu büyümektedir ($r = -.441$). Her ne kadar anlamlı bir korelasyon bulunması, iki değişken arasında mutlak bir sebep sonuç ilişkisinin varlığını ispatlamaya yetmese de, denebilir ki, Saadet Partisi'nin oylarının % 2,5'tan 4,5'a yükselmesinde, 2002 seçimlerinde siyasal sisteme yönelik protesto-

larını ifade etmek için GP'ye oy veren bazı seçmenlerin 2004 seçimlerinde aynı saiklerle bu kez SP'ye oy vermesinin etkisi vardır. Gerçekten de SP'nin oylarındaki tırmanışı, kısmen AKP'den umduğunu bulamayan eski millî görüşçü seçmenlerin yuvaya dönüşü, kısmen de, Erbakan'ın mahkûm edilmesi ve hapse girmekten ancak doktor raporuyla kurtulmasını sistemin bir siyasetçiyi daha mağdur etmesi olarak okuyan ve GP'de de aradığını bulamayan protesto oylarının bu partiye yönelmesi ile açıklamak mümkündür.

Son olarak, bu seçimde aradığını bulamayan SHP önderliğindeki Demokratik Güçler Birliğinin seçim performansına da değinmek gerekir. Önce belirtilmelidir ki, seleflerinde olduğu gibi HADEP de belli bir etnik grup temelli siyasî programa ve oy tabanına sahip partiler olarak Türkiye partisi olamamıştır. Son seçimlere girerken oluşturulan seçim koalisyonu ise, kısmen HADEP'in devam eden hukukî sorunlarını aşmak için pratik bir zorunluluk olarak, kısmen de sol tabana doğru bir açılım arayışı sebebiyle ortaya çıkmıştır. Ancak hem toplam oylarında 2002 seçimlerine göre 1 puanlık bir düşüş gözlenmiş hem de 1999'da HADEP'in kazandığı bazı belediyeler bu kez iktidar partisi AKP'ye geçmiştir. SHP çatısı altında seçime giren Demokratik Güçler Birliği sadece beş ilde (Diyarbakır, Tunceli, Batman, Şırnak, Hakkâri) belediye başkanlığını kazanabilmiştir. Bu sonuçlar, etnik temelli siyasetin sınırlarını gösterdiği kadar, AKP gibi demokratik açılım sağlayan (ana dilde eğitim ve yayın gibi) merkez partilerinin bölge halkını etkileme gücünü ve toplumsal entegrasyona yapacağı katkıları göstermesi açısından da önemlidir. Ve buradan Türkiye'de demokratik istikrarın sağlanabilmesi için çıkarılabilecek önemli dersler vardır.

Sonuç

Yerel seçimler olmasına rağmen, 28 Mart 2004 seçimlerinin sonuçları, Türk siyasal ha-

yatının geleceği ve seçmen davranışının anlaşılması açısından son derece önemlidir. Öncelikle, seçimlerin iki önemli sonucu vardır: Birincisi, Türk halkının iyi hizmet beklentisiyle siyasal istikrardan yana oy kullanmış olması; ikincisi de, bunun doğal sonucu olarak, 17 aydır ülkeyi yöneten AKP'ye ve onun ülkeyi yönetme tarzına karşı halkın duyduğu güvenin tazelenmesidir. AKP'nin artık meşruluk sorunu yoktur. AKP'nin oy oranını 8 puan artırmış olması, bu partinin halk tarafından bir merkez partisi olarak algılandığını göstermektedir. Yalnız, belirtmek gerekir ki, AKP'nin temsil ettiği bu toplumsal merkezin değerleri, ortalama olarak, örneğin ANAP'a göre daha sağda kalmaktadır. AKP, 1990'larda yoğunlaşan küreselleşmenin de etkisi altında, Türkiye'deki farklı sosyo-kültürel dinamiklerin harekete geçmesiyle inşa edilen yeni toplumsal merkezi siyasî alanda temsil eden, yeni döneme ait muhafazakâr demokrat bir partidir. Parti sorunların çözümünde esnek; halkın demokrasi ve özgürlük taleplerine duyarlı; değişime direnen güçlerle işi kavgaya vardırılmadan temsil ettiği kitle adına mücadele eden; Kıbrıs konusunda olduğu gibi statükocu politik çizgiyi değiştirme konusunda atılgan görüntü veren kimliğiyle, 2004 seçimlerinde oy oranını yüzde 42'ye çıkarmıştır. AKP'nin oylarında gözlenen bu tedricî artış çizgisinin, ani yükselişlere göre daha sağlıklı bir büyüme olduğunu da belirtmek gerekir.

Oynadığı politik alanda MHP, DYP ve SP gibi partilerin seçmenlerce tamamen yok sayılmaması; AKP'nin iktidar gücünü kullanırken daha ihtiyatlı olmasını gerektirecektir. İşin gerçeği AKP'nin buna da ihtiyacı vardır. Çünkü, merkezî iktidarla birlikte tüm belediyelerin yüzde 56'sını eline geçiren AKP'nin ve 15 yıldır beklediği siyasî istikrara yeni kavuşan Türkiye'nin bu şansı iyi değerlendirmesi bir zorunluluktur. Eğer yasalaşırsa, kamu yönetimi ve yerel yönetimler reformları

ile yakında yerel yönetimlere çok ciddi fonlar aktarılacaktır. Oysa yeni seçilen yerel yöneticilerin bu fonları kullanma konusunda ne kadar bilgili ve ihtiyatlı oldukları tartışmalıdır. AKP genel merkezinin yeni seçilen belediye başkanlarını seçimin hemen ertesinde Ankara'ya toplayarak özel eğitime tâbi tutması ve yolsuzluklar konusunda uyarması son derece yerinde bir yaklaşımdır. Çünkü, gerek AKP'li belediyelerin göstereceği başarısızlıklardan, gerekse yerel yönetimlerde yaşanacak en küçük yolsuzluklardan dolayı, bu konuda son derece hassas olan Türk halkı AKP'yi sorumlu tutacaktır. AKP artık hem merkezî anlamda hem de yerel anlamda iktidarın ateşten gömleğinin taşıyıcısıdır. Hata ya da ihmal partinin hızla oy kaybetmesine sebep olabilir. Bütün bunlardan sonra denebilir ki, AKP, yolsuzluklara dikkat ettiği sürece ve 2004 sonunda AB'den olumlu bir karar çıkması şartıyla görünen gelecekte ülkeyi yönetmeye devam edecektir.

AKP'nin bir diğer şansı da muhalefetin, başka bir deyişle alternatif bir iktidar merke-

zinin inşa edilememiş olmasıdır. Anamuhalefet partisi hem güç kaybetmiştir, hem de kendi içinde yaşadığı politik mücadele sebebiyle, halka ciddi bir iktidar alternatifi olma ümidi ve görüntüsü vermekten epeyce uzaklaşmıştır. Sağ kanattaki DYP ve MHP ise, yerel seçimlerde sergiledikleri performansla Türk siyasetinde var olduklarını ve gelecekte, şartlar elverirse, ciddi aktörler olabileceklerini göstermişlerdir. Ancak her iki partinin (bu arada SP'nin de) ciddi alternatifler hâline gelme potansiyelleri ancak ve ancak AKP'nin çözülmeye başlamasıyla mümkündür ki, iktidara geleli henüz 17 ay olmuş ve önünde 3,5 yıllık bir iktidar periyodu bulunan bir partinin olağanüstü bir durum olmadan zayıflaması beklenmemelidir. Kaldı ki, ulusal ve uluslararası siyasî dengeler, bugün her zamankinden daha çok AKP lehinedir. Son YÖK yasası tartışmalarında olduğu gibi, siyasî gerginlikler yaşansa da zaman AKP lehine işlemeye devam etmektedir.

WWW.LiBeRtE.com.tr

**LiBeRtE Yayınları web sitesi
yeni tasarımıyla internette...**

www.LiBeRtE.com.tr

kitaplığınızda özgürlüğe yer açın...
